

MULTIMODALITET

Samspillet mellom tekst, bilde og lyd

INNHold

Forord	3
Innledning	4
Fagspråk om multimodalitet	6
Hvordan jobbe med multimodale tekster	9
Første forsøk med multimodal tekstskeping	11
Å dekonstruere multimodale tekster	13
Dokumentasjon og instruksjon	15
Informasjon	22
Argumentasjon	25
Tolking og skaping	31
Lyrikkmontasje	37

Multimodalitet. Samspill mellom tekst, bilde og lyd
Ingrid Metliaas og Peter Mørk

© 2015

www.skrivesenteret.no

Bokbunad: Skrivesenteret

Skrift brødtekst: Avenir Light 11
Papir: 130 g/200 g MultiArt Silk
Trykk: Skipnes Kommunikasjon AS
Trondheim 2015

Printed in Norway

ISBN 978-82-93194-16-3 (trykt)
ISBN 978-82-93194-17-0 (pdf)

Første opplag 2015: 2.000 eks.

FORORD

QR-koden leder til det digitale heftet.
skrivesenteret.no/ressurser/heftet

Dette heftet om FYR og multimodalitet er en introduksjon til et mer omfattende digitalt hefte på Skrivesenterets nettside. I det digitale heftet ligger fullstendige undervisningsopplegg, modelltekster i større oppløsning og refleksjonsnotater. Heftet finnes på skrivesenteret.no/ressurser/heftet eller ved å scanne QR-koden til venstre med mobilen.

Multimodale tekster ble satt på dagsorden på en samling for FYR-koordinatorer i Tromsø i mars 2015. Vi hadde snakket om at vi burde arbeide mer med digitale ferdigheter, men etter hvert ble det klart at vi måtte trekke fram multimodalitet og meningsskaping. Elevenes evne til å forstå, snakke om og selv skape mening i sammensatte tekster kommer foran de digitale ferdighetene, men det er selvfølgelig et samspill der medienes muligheter også kan utløse behov for meningsskaping.

Vi startet med basiskunnskapen – å gi FYR-koordinatorene et språk for å snakke om multimodalitet. Innledningsforedraget fra Tromsø-samlinga er tilgjengelig i den digitale utgaven av heftet. I denne papirutgaven finnes det noen smakebiter og eksempler fra foredraget.

Multimodale tekster:
Sammensatte tekster som kommuniserer ved hjelp av flere meningsbærende ressurser (modaliteter) som for eksempel tekst, bilder, figurer

På samlinga fikk FYR-koordinatorene oppgaver de skulle arbeide med. Oppgavene finnes i det digitale heftet. Noen av gruppene kom så langt at de fikk laget løsningsforslag til oppgavene, og noen har i ettertid latt elever og kolleger lage løsningsforslag. Et utvalg av disse finnes her – både i papirutgaven og i den digitale utgaven av heftet. Det er ikke nødvendigvis de perfekte svarene på oppgavene, men det er gode modelltekster som lærer og elever sammen kan utforske og drøfte før elevene begynner med egen tekstproduksjon.

Takk til Ida Magnhild Okkenhaug Haug, som hadde innledningsforedrag for oss og i ettertid har lest inn dette for nettressursen vår, og takk til koordinatorene som har bidratt med løsningsforslag til oppgavene. En spesiell takk fortjener Ada Bråthen Øye og Linn Maria Magerøy Grande, FYR-koordinatorer i henholdsvis Oppland og Sør-Trøndelag, som ga oss gode modelltekster for multimodal lyrikktolkning fra sine egne klasser.

Vi har laget dette heftet først og fremst for de store skoleringssamlingene i FYR høsten 2015 og 2016. Vårt ønske er at heftet kan bli en appetittvekker som gir lærere og elever lyst til å gå i gang med de multimodale tekstene og skaffe seg mer kunnskap enn de smakebitene vi kan presentere her.

September 2015

Ingrid Metliaas og Peter Mørk
rådgivere ved Skrivesenteret

INNLEDNING

Formålet med et FYR-hefte om multimodale tekster er å inspirere norsklærere på yrkesfag til å bruke andre modaliteter enn tradisjonell verbaltekst i undervisninga.

Formålsteksten i læreplanen i norsk sier tydelig at vi skal operere med et bredt tekstbegrep: «Faget bygger på et tekstbegrep som inkluderer muntlige, skriftlige og sammensatte tekster, der skrift, lyd og bilder spiller sammen. Elevene skal lære å orientere seg i mangfoldet av tekster, og faget skal gi rom for både opplevelse og refleksjon.»

Det brede tekstbegrepet er gyldig for alle deler av faget. Noen av kompetansemålene gir likevel tydeligere føringer for den multimodale kompetansen enn andre.

Elevene skal:

- kombinere auditive, skriftlige og visuelle uttrykksformer og bruke ulike digitale verktøy i presentasjoner (muntlig kommunikasjon)
- bruke ulike estetiske uttrykksformer i sammensatte tekster (skriftlig kommunikasjon)
- tolke og vurdere sammenhengen mellom innhold, form og formål i sammensatte tekster (språk, litteratur og kultur).

Heftet er på ingen måte en lærebok i multimodalitet, men vi innfører noen enkle basisbegrep som gjør det mulig å snakke om sammensatte/ multimodale tekster. Begrepene er nødvendige for å kunne «vurdere og revidere egne tekster ut fra faglige kriterier». Verbet *tolke* finnes bare på ett sted i læreplanen for norsk på Vg2 yrkesfag, og det er altså de sammensatte tekstene som skal kunne tolkes. Elevene må få spesifikk opplæring i dette, og da må de også ha et fagspråk å bruke.

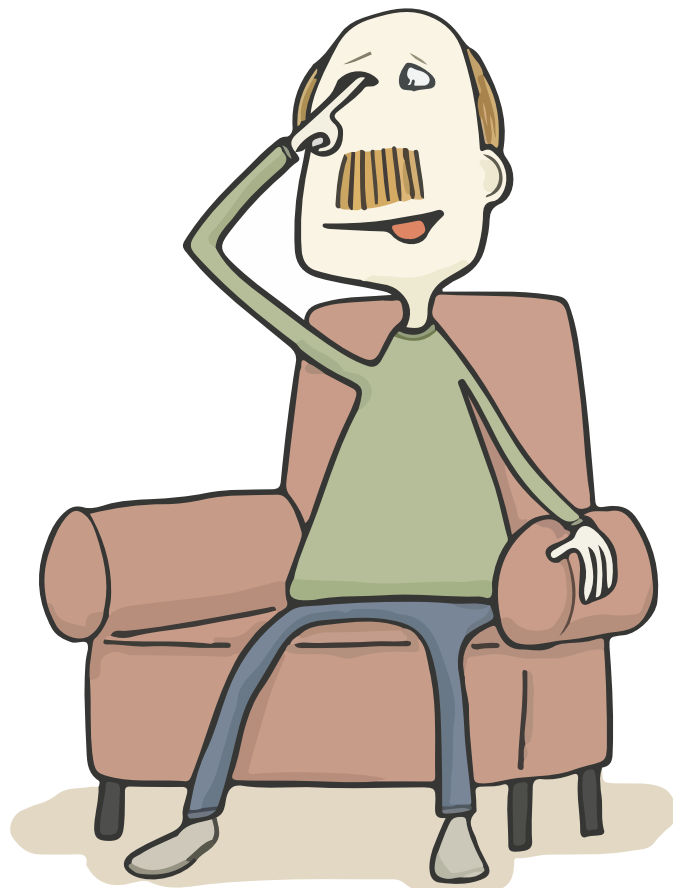
Undervisning i multimodalitet handler om både persepsjon og produksjon. Elevene skal kunne forstå forholdet mellom formål, form og innhold i tekster de selv møter, og de skal kunne «produsere ulike typer tekster med hensiktsmessige verktøy, og tilpasse språk og form til ulike formål, mottakere og medier.»

For at elever skal kunne produsere egne tekster, er digital kompetanse nyttig. Dette heftet inneholder da også mange eksempler på at digitale verktøy er tatt i bruk for å løse oppgavene. Vi ønsker likevel å vise at det å bruke ulike meningsbærende ressurser i egen tekstproduksjon ikke nødvendigvis betyr bruk av avanserte digitale verktøy. Ulike fonter, farger, størrelser og enkle illustrasjoner er i seg selv multimodalitet. Det kan være lurt å begynne der, slik at besnærende teknikk ikke overskygger formålet med tekstproduksjonen. Det handler om å bruke de tilgjengelige mediene og modalitetene på en hensiktsmessig måte for å skape mening.

Formålsteksten framhever at norskfaget skal gi rom for både opplevelse og refleksjon. De multimodale tekstene inneholder både affektive og kognitive element, og dermed åpner de for andre måter å uttrykke seg på enn de tradisjonelle norskfaglige. Det går an å uttrykke stemning og opplevelse av en litterær tekst ved hjelp av farger, bilder og musikk. Multimodale tekster som uttrykker opplevelse kan være like gyldige tolkninger av tekst som mer tradisjonelle litterære tolkninger. På den måten kan de multimodale uttrykkene åpne litteratur for tenåringer.

Elever på yrkesfag vil møte mange typer sammensatte tekster i programfaget sitt. Det er knapt mulig å skrive en arbeidsbeskrivelse, en logg eller en rapport uten å bruke bilder, tabeller, tegninger og lignende. Eksempeltekster fra elevenes eget programområde skal inn i norskfaget. For å arbeide seriøst og formålsrettet med dette må elever og lærer også ha et felles språk som brukes om de ulike modalitetenes muligheter og begrensninger og samspillet mellom dem. I dette heftet blir det ikke plass til eksempler fra alle programfag, men eksemplene og begrepene som innføres, kan forhåpentligvis inspirere til å videreutvikle tverrfaglig samarbeid også om de multimodale tekstene.

Absurdgalleriet.no har mange eksempler på at både verbalteksten, bildet og vår innforståthet med det språklige uttrykket er nødvendig for å skape mening.

● Sverre Bjørstad Graff

Lars elsket å ta seg en halvtime på øyet etter middag

FAGSPRÅK OM MULTIMODALITET

Glimt fra innledende foredrag om multimodalitet og fagspråk

Vårkolleksjon: Sammensatte tekster med ulike formål

En plakat med ulike klær, farger, teksturer og former. Formålet med denne plakaten er først og fremst å inspirere den som skal designe klærne i vårkolleksjonen.

Denne teksten inneholder tegninger med flere detaljer kombinert med verbaltekst. Formålet er både å gi kunden forståelse (kognitivt) og lyst til å kjøpe (affektivt). Teksten er tilpasset mottaker og formål gjennom formen den har.

Arbeidstegninger til den som skal produsere plagget. Her bruker teksten et fagspråk, og en skredder trenger i utgangspunktet ikke annet enn tegninga, stoffprøver og mål for å kunne produsere plagget. Hvis produksjonen skal skje i Kina, er det dette språket som fungerer og skaper mening.

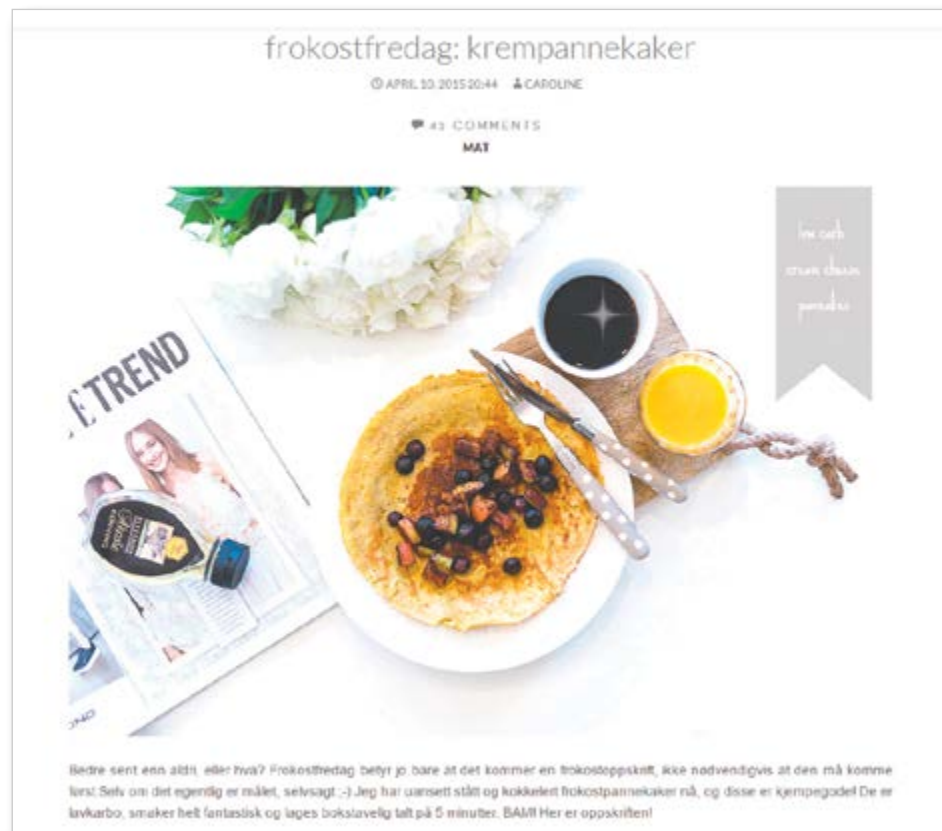
Hele foredraget finnes på skrivesenteret.no/ressurser/heftet

Telefon og blogg

Et medium vi har med oss stort sett hele tiden, er telefonen. Et stadig større utvalg av emoticons er tilgjengelig, og tekster med emoticons er også meningsskapende. Eksemplet viser at mottakerbevissthet er viktig.

Blogg er en sjanger der ungdommer møter multimodale tekster ofte, både privat og i skolen. Dette bloggeksempelet viser at de ulike modalitetene har ulike funksjoner samtidig som vi ser at de fungerer sammen.

Funksjonell spesialisering

Tegneserier er et eksempel på tekster der flere ulike modaliteter brukes for å kommunisere med leseren.

Hva forteller verbalteksten? Hva forteller bildene?
Kan de stå på egne bein?

Oppgavefordelingen mellom de ulike modalitetene kaller vi *funksjonell spesialisering*.

«Fallteknikk» av
Inga Sætre (2011)

Affordans

Verbaltekst egner seg godt til å beskrive dialog, tanker, tid og abstrakte konsepter. Bilder egner seg godt når en for eksempel skal beskrive hvordan noe ser ut, eller når en ønsker å vekke mottakerens følelser (patos). Lyd kan blant annet skape stemning. Vi omtaler det modalitetene egner seg til, som deres *modale affordans*.

Av og til benyttes modalitetene til å *illustrere* hverandre for å skape tydelighet. Andre ganger kan de spille sammen gjennom *utfylling* eller *utvidelse* for å fortolke, forklare, skape kontrast eller tilføre noe nytt.

«Ankomsten» av
Shaun Tan (2008)
Kan vi forstå en
fortelling uten ord?

Multimodal lyrikktolking

Eksemplet under viser at ulike modaliteter kan gi diktet en endret eller utvidet mening. Det ikoniske diktet fra 1930-tallet får en ny mening og sammenheng når det blir illustrert med bilder fra Syria.

Du må ikke sove

Arnulf Øverland

Du må ikke sitte trygt i ditt hjem
og si: Det er sørgelig, stakkars dem!

Du må ikke tåle så inderlig vel
den urett som ikke rammer dig selv!

Foto:
Reuters (2013) og
Reuters (2014)

HVORDAN JOBBE MED MULTIMODALE TEKSTER

Ordet design brukes ofte om multimodal tekstskaping

Teksteksemlene i dette heftet er ment som inspirasjon for lærere som underviser i norsk på yrkesfag. De illustrerer motiverende oppgavetyper elever kan jobbe med for å oppfylle læreplanmål i norsk. Samtidig er tekstene modeller for hvordan elevenes egne tekster kan se ut. Slike *modelltekster* kan fungere som stillas for elevene. I stedet for å slite med det blanke arket kan elevene etterligne elementer de liker og forandre elementer som ikke passer til formålet med deres egen tekst. Dette gjør oppgaven mer overkommelig.

Før skrivingen begynner

Meningsbærende ressurser:
Alle typer symboler,
bokstaver, bilder, tabeller,
noter, piler, farger, fonter
som er ment å uttrykke noe.

Multimodalitet kan gjøres konkret for elevene ved å utforske og samtale i klassen om modelltekster. De må få hjelp til å se hvordan ulike multimodale tekster kommuniserer på forskjellige måter og tilhører ulike sjangre. De fleste elever har mye erfaring med å forholde seg til ulike multimodale tekster i hverdagen, men ikke alle har et bevisst forhold til at det er det de gjør. De har heller ikke nødvendigvis et vokabular for å diskutere virkemidler i det multimodale samspillet. Derfor er det nødvendig å vise dem hvordan tekstene er designet for et formål og at de bruker ulike *meningsbærende ressurser* for å oppnå dette formålet.

Gjennom forarbeidet til skrivinga opparbeider lærer og elever et felles språk og klare kriterier som er gode utgangspunkt for å gi læringsfremmende underveisvurdering på tekstene.

En måte å utforske tekstene på er å identifisere de ulike virkemidlene som skaperen av teksten har brukt. Når en plukker en tekst fra hverandre i mindre deler, kan en oppdage hva hver av modalitetene bidrar med og hvordan de samspiller med andre modaliteter (se side 13). Sentrale spørsmål kan være: Underbygger verbalteksten inntrykket bildet skaper, eller står de i kontrast til hverandre? Hva oppnår teksten med dette? Hvorfor er akkurat den skrifttypen valgt? Målet er å utvikle elevenes metaspråk om multimodalitet og skape bevissthet om at alle elementer i en god multimodal tekst er resultater av bevisste valg for å skape og formidle mening. På bakgrunn av denne utforskningen vil elevene være bedre i stand til å designe egne tekster.

Det kan også være nyttig å designe eller redesigne tekst i fellesskap i klasserommet. Hele eller deler av en multimodal tekst kan vises på framviser og formes ut ifra elevenes innspill. Læreren kan stille spørsmål som får elevene til å reflektere over hvordan valgene fungerer ut fra tekstens formål.

Skriveprosessen og vurdering

Lærers viktigste rolle når elevene begynner å skrive, er å gi dem læringsfremmende underveisvurdering. Mange elever vil ha stort behov for støtte når de skal designe egne multimodale tekster. Det er derfor viktig at det settes av mye tid i timene til arbeidet, så lærer kan veilede elevene og gjøre dem bevisste på valg som gjøres.

For at læreren skal kunne drive med denne veiledningen, er det nødvendig å insistere på å få komme inn i elevenes prosess. Dette forutsetter at mesteparten av arbeidet ikke blir utsatt til de to siste nettene før innlevering. Løsningen er å dele inn oppgaven i delmål, der elevene underveis må levere inn eller vise fram det de har gjort og hva de planlegger videre. For eksempel kan de levere inn skisser for prosjektet sitt eller gi underveispresentasjoner til lærer eller resten av klassen. Denne måten å arbeide på skaper fin flyt i prosjektet for elevene og gir læreren god mulighet til å veilede dem underveis.

Å stille spørsmål er en sentral del av i bevisstgjøringen av elevene: *«Men hvorfor? Hvorfor valgte du å finne et bilde på internett i stedet for å ta det selv? Hvorfor er overskriften midtstilt? Hvorfor har du valgt at tekst og bilde skal fortelle akkurat det samme? Hva er det som gjør at du synes komposisjonen fungerer? Hvorfor virker skrifttypen «leken og lett»?»* Gjennom å måtte svare på slike spørsmål opparbeider elevene en bevissthet og et vokabular de trenger hvis de selv skal kunne analysere virkemidler i multimodale tekster.

En eventuell karaktervurdering av den ferdige teksten kan oppleves som utfordrende for norsklærere. Karakter krever gjerne en begrunnelse. En vanlig løsning er at verbaltekst og innhold vurderes først, mens det multimodale samspillet blir en del av helhetsinntrykket som kan trekke ned eller opp. Men er dette egentlig god vurdering av multimodal kompetanse?

Formålet med teksten bør være utgangspunkt for vurderinga. Både lærere og elever trenger et fagspråk om multimodalitet for å kunne vurdere om det multimodale samspillet og andre virkemidler er formålstjenelige. I nettversjonen av heftet finnes eksempler på tilbakemeldinger til elever på multimodal dikttoaling (side 34) etter endt skriveprosess. Det må samtidig understrekes at læringen foregår mens lærer og elever utforsker og diskuterer valg underveis i prosessen, ikke når prosessen er ferdig og en karakter og noen velvalgte ord om veien videre skrives ned på papiret noen uker seinere. Det er kanskje dokumentasjon på at det har foregått læring, men selve læringa skjedde underveis i prosessen.

FØRSTE FORSØK MED MULTIMODAL TEKSTSKAPING

Teksten må ha et formål

Formålet med produktet er utgangspunktet når elever skal utforme en multimodal tekst. Hva vil vi med teksten, og hvem er mottakerne? Fiktive mottakere kan fungere godt i en øvingsoppgave. Først når formålet er etablert, kan læreren stille de spørsmålene som elevene trenger underveis i prosessen.

Lærerens spørsmål starter ofte med hvorfor? Hvorfor har du valgt den fargen, den fonten, det uttrykket, det bildet? Hvordan fungerer de ulike modalitetene sammen, og hvorfor? Etter hvert lærer elevene opp til å reflektere over og begrunne valg de tar. Sånn kan de lære å kombinere auditive, skriftlige og visuelle uttrykksformer, bruke estetiske uttrykksformer bevisst og vurdere sammenhengen mellom innhold, form og formål.

Enkle oppgaver

Multimodale tekster blir naturlig nok fort komplekse. For å oppnå bevissthet om hvordan de ulike modalitetene fungerer og hvorfor det er slik, starter vi med enkle oppgaver.

I disse modelltekstene er oppgaven å lage ei overskrift til et informasjonshefte om eget programfag. Mottaker er tiendeklassinger som skal velge utdanningsprogram på videregående skole. Formålet er å skape interesse og informere.

Tekstene kan brukes som modelltekster. Før elevene selv får lage overskrifter med sine uttrykk, kan modelltekstene utforskes og diskuteres i fellesskap. Oppgaven kan selvfølgelig endres. Poenget er at elevene skal holde seg til et begrenset utvalg modaliteter i den første fasen.

Modelltekster

Tekstene ble utformet på FYR-koordinatorsamlingen i Tromsø. De gir et godt utgangspunkt for å diskutere både hva som fungerer godt og hva som kunne vært gjort annerledes.

Bygg- og anleggsgag

Bokstaver – til dels erstattet av verktøy - som er spikret sammen på trematerialer. Hvordan fungerer disse valgene ut ifra formålet med teksten? Hvorfor?

Helse- og oppvekstgag

Enkel blå skrift med et håndskrevet preg på hvit bakgrunn. Et naturlig valg for dette programområdet? Hvorfor?

Helse- og oppvekstgag

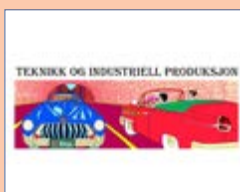
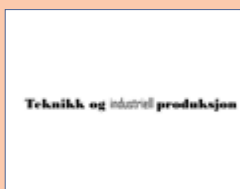
Restaurant- og matgag

To «klassiske» løsninger? Hvordan vil disse fungere overfor mottakergruppen? Hvorfor?

Teknikk- og industriell produksjon

Fire høyst forskjellige måter å løse oppgaven på? På hvilken måte vil disse appellere til mottakerne? Hvorfor?

Utforsk tekstene sammen med elevene:

- Hvilket inntrykk gir overskriftene av de ulike programområdene? Hvorfor?
- Hvordan fungerer de ulike modalitetene – skrifttyper, farger, bakgrunn, bilder – hver for seg og sammen? Hvorfor?

Gå sammen i par eller grupper og utform egne tekster. Heng dem opp på en vegg, eller vis dem på en skjerm og still de viktige spørsmålene før tekstene ferdigstilles.

Å UTFORSKE OG REDESIGNE MULTIMODALE TEKSTER

Å utforske gode tekster i fellesskap er viktig for at elevene skal utvikle metaspråk og bevissthet om multimodalitet. Gode multimodale tekster overlater ingenting til tilfeldighetene. Alle elementer i tekstene er resultat av bevisste valg for å skape og formidle mening. Men hva formidler de ulike modalitetene? Og hva skjer med helhetsinntrykket når vi endrer litt på noen av dem?

Våren 2013 var en av oppgavene på eksamen i norsk på Vg3 å analysere en plakat fra Natur og Ungdom. Oppgaveteksten lød:

«Formuler kort budskapet i den sammensatte teksten fra Natur og Ungdom. Pek på noen virkemidler og den funksjonen de har i teksten.

Kommentar: I svaret ditt skal du skrive om både bildet og teksten og samspillet mellom dem. Du skal svare på en presis måte og bruke relevant fagspråk. » Udir (2013)

I etterkant utformet Lesesenteret en oppgave der de delte opp plakaten fra Natur og Ungdom slik at elever kunne forholde seg til bare overskriften og effekten denne har på leseren. I det følgende har vi videreutviklet oppgaven ved å la elevene få forholde seg til flere endringer av modaliteter. Målet er å utvikle elevenes metaspråk om multimodalitet og skape bevissthet om at alle elementer i en god multimodal tekst er resultater av bevisste valg for å skape og formidle mening.

Elever som har fått prøve seg på denne typen oppgaver tidligere og har utviklet et metaspråk om multimodalitet, vil stille sterkere i møtet med slike eksamensoppgaver.

Utforsk sammen
med elevene:

Hvilke assosiasjoner
gir dette bildet?
Bildet er klippet fra
en plakat. Hva kan
plakaten handle
om?

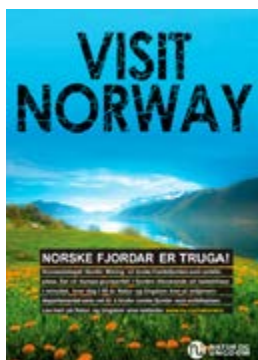
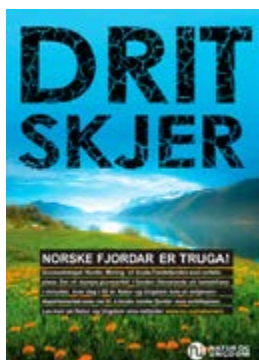
Utforsk sammen med elevene:

Plakaten har som formål å påvirke leseren til å støtte Natur og Ungdom i kampen for å beskytte norske fjorder mot forurensing. Hvilke virkemidler benyttes for å påvirke leseren?

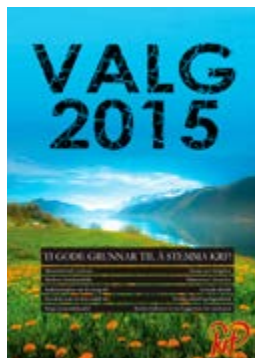
Hvor mange modaliteter har plakaten, og hvilken funksjon har de ulike modalitetene?

Å redesigne multimodale tekster er godt utgangspunkt for å diskutere de ulike modalitetenes funksjon. Når bare noen av modalitetene endres, kan en sammenligne hvilken rolle disse spiller for helhetsinntrykket i plakaten.

Bildene og en ferdig powerpoint med opplegget finnes på skrivesenteret.no/ressurser/heftet

DOKUMENTASJON OG INSTRUKSJON

Multimodale tekster fra elevenes programfag

Formålet med å skrive dokumenterende og instruerende tekster er å kunne samhandle skriftlig med andre mennesker. Læreplanen sier at elevene skal kunne «skrive tekster med tema og fagterminologi som er tilpasset eget utdanningsprogram, etter mønster av ulike eksempeltekster».

Mye av tekstsapinga i yrkesfag vil være multimodal. Elevene må ta i bruk bilder og andre meningsskapende ressurser i tillegg til ord for å dokumentere arbeid som er utført eller skrive instruksjoner. Dette vil de også få bruk for når de kommer ut i yrkeslivet.

Rapporter som dokumenterer eget arbeid, er en kjent sjanger innenfor yrkesfagene. Logg/ arbeidslogg er også et begrep som blir brukt om dokumentasjon av utført arbeid. Bilder, eventuelt film, er en naturlig del av all dokumentasjon i dag.

Formålet med dokumentasjon er at læreren skal kunne følge prosessen og gi en vurdering av prosess og produkt. Dokumentasjon med bilder og film er også bevisstgjørende i en læringssituasjon. Dersom eleven innser at et bilde må tas fordi noe snart kan forandre alt, har eleven også identifisert en viktig punkt i prosessen.

En instruksjon vil ha mange av de samme elementene, men her er formålet å lage en tekst som er så tydelig og instruktiv at andre kan bruke den for å lage et produkt eller utføre en arbeidsoperasjon. En instruktiv tekst må være presis og faglig holdbar, og derfor ligger det et stort potensial for læring i å arbeide på denne måten.

Undervisningsoppleggene i dette kapitlet har enten dokumentasjon eller instruksjon som overskrifter. I opplæringa vil læreren kunne bruke idéene om hverandre for begge formål. I tillegg til at oppleggene her er en idébank, vil de også kunne brukes som modelltekster. Elever og lærer utforsker tekstene sammen, ser på bruk av ulike modaliteter og diskuterer om virkemidlene tjener formålet.

Dokumentasjon – Digital fortelling (Design og håndverk)

Hvordan jeg heklet OL-lue (Opprinnelig laget for kunst og håndverk på tiende trinn, men like relevant for DH).

Oppgavetekst til elevene:

- Dokumenter en arbeidsprosess ved hjelp av en digital fortelling.
- Formålet med teksten er å dokumentere prosessen og gi faglæreren innblikk i hvilke utfordringer du møtte på og hvordan du løste dem.

Denne modellteksten dokumenterer arbeidet med å hekle en lue. Den kan likevel brukes som utgangspunkt for tilsvarende dokumentasjon i alle praktiske fag.

Som introduksjon til oppgaven kan lærer og elever i fellesskap utforske modellteksten om OL-lua. Hvordan fungerer teksten ut ifra formålet? Hvilke modaliteter er tatt i bruk? Hvordan fungerer de? Hvorfor?

Instruksjon – Digital fortelling (Restaurant- og matfag)

Oppgavetekst til elevene:

- Planlegg, skap og publiser en instruksjonsfilm på YouTube om hvordan du tilbereder et måltid.
- Formålet er at videoen skal kunne fungere som oppskrift for en nybegynner.

Elevene lager først en skisse til dreiebok og får tilbakemelding på den. Deretter lager elevene manus, før de til sist spiller inn filmen. Denne filmen kan brukes som modelltekst for instruksjonsfilmer i andre fag.

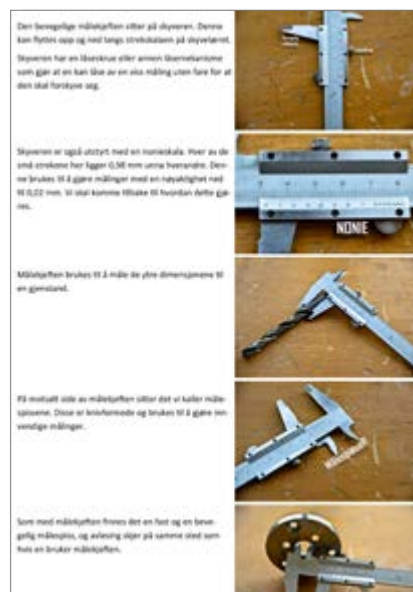
Instruksjon – Digital fortelling (Teknikk og industriell produksjon)

Oppgavetekst til elevene:

- Planlegg, skap og publiser en instruksjonsfilm på YouTube om hvordan man bruker skyvelæret.
- Formålet er at en nybegynner som ser videoen, skal kunne bruke skyvelæret for målinger.

Elevene lager først en skisse til dreiebok og får tilbakemelding på den. Deretter lager elevene manus, før de til sist spiller inn filmen. Denne filmen kan brukes som modelltekst for instruksjonsfilmer i andre fag.

Instruksjon – Digital fortelling (Naturbruk)

Oppgavetekst til elevene:

- Lag en instruksjonsfilm om hvordan man kobler på en plog.
- I denne oppgaven er formålet å formidle kunnskap til andre. Ta for gitt at mottakerne har grunnleggende kunnskap om bruk av traktor.

Dokumentasjon av prosess – Digital fortelling (Bygg- og anleggsgag)

Elever på Vg2 bygg fikk i oppgave å montere terrasse på en privat bolig. I tillegg ble de bedt om å ta bilder og dokumentere prosessen i en digital fortelling.

Oppgavetekst til elevene:

- Dokumenter hele arbeidsprosessen fra fundamentering til ferdigstilling av terrasse.
- Formålet er å vise faglærer hvordan jobben ble utført og hva dere lærte i prosessen. Hvilket utstyr og metoder benyttet dere? Hvilke utfordringer møtte dere på, og hvordan løste dere dem?

Dokumentasjon – Ulike medier og modaliteter (Restaurant- og matfag)

Oppgavetekst til elevene:

- Lag en matrett (her aioli) og dokumenter arbeidsprosessen. Vis de nødvendige trinnene, hvilke problemer som oppstod og hvordan du møtte disse utfordringene.
- Formålet med dokumentasjonen er at læreren skal kunne se prosessen fram mot det ferdige produktet og dine egne refleksjoner om hva som lyktes/ikke lyktes så godt.

Oppgaven åpner for ulike måter å dokumentere arbeidsprosessen på. Den er et godt alternativ til tradisjonell rapport-/ loggskrivning. Bilder kan effektivt vise det en må bruke mange ord for å beskrive. Det kan både være mer motiverende og mer formålstjenlig å kommunisere med bilder når en arbeidsprosess skal dokumenteres.

Plakat

Logg med bilder

Powerpoint

Tegneserie

Video

Dokumentasjon – Tegneserie (Restaurant- og matfag)

Tegneserieformatet kan egne seg godt for å dokumentere en arbeidsprosess i et programfag. På nettsidene til heftet finnes en nedlastbar powerpoint med mange ulike tegneserierammer som elevene kan lime bildene sine rett inn i. Oppgaven gir god innføring i å kommunisere med ord og bilder, og den er samtidig nyttig for å trene på bruk av powerpointverktøyet.

INFORMASJON

Kunnskapsorganisering

Av og til er formålet med skriving å hjelpe eleven med å organisere kunnskap på måter som gjør den lettere å anvende. Læreplanen sier at elevene skal kunne «innhente, vurdere og bruke fagstoff fra ulike digitale kilder i arbeidet med egne tekster». En hensiktsmessig måte å arbeide med dette kompetansemålet på er å skrive informative tekster.

Formålet med en informativ tekst er å gi presis, etterrettelig og etterprøvbar informasjon som er tilpasset mediet og mottakeren.

For elevens egen læring er det fint å kunne bruke digitale kilder, trekke viktig informasjon og fagkunnskap ut av disse og presentere dette i en form som skaper nysgjerrighet og interesse og er forståelig for andre.

Det finnes et stort utvalg av maler for brosjyrer, plakater og andre medier som kan brukes som utgangspunkt for å jobbe med informative tekster. Det presise innholdet og valget av hensiktsmessige modaliteter må få oppmerksomhet i opplæring og vurdering

Informativ tekst – Powerpointplakat (Alle)

I denne oppgaven skal elevene øve på å behandle en kompleks statistisk kilde med mye informasjon og hente ut noen viktige punkter som skal framstilles på en lettfattelig måte som plakat. Oppgaven kan tilpasses ulike typer statistikk som risiko, lønnsvilkår, arbeidsledighet, helse, kjønn, økonomi og miljø eller andre former for kompleks informasjon som har med elevenes programfag å gjøre.

Oppgavetekst til elevene:

- Lag en informativ tekst som viser sammenhengen mellom karaktersnitt og sjansen for å bestå allmennfaglig påbygging. Bruk Statistikknotat fra Utdanningsdirektoratet (UDIR Statistikknotat 3 2014) som utgangspunkt.

Begge plakatene til høyre er laget utelukkende i powerpoint.

For instruksjoner, se det digitale heftet.

Informasjon om programfaget – Brosjyre (Helse- og oppvekstfag)

I tillegg til å fungere som kunnskapsorganisering kan informasjon også benyttes for å samhandle med andre, påvirke andre eller uttrykke egen identitet. Hvis elever får i oppgave å presentere eget yrkesfag, kan oppgaven åpne for alle disse formålene. Det avgjørende vil være hvilken mottaker oppgaveteksten antyder og eventuelt om formålet med teksten spesifiseres.

Opgavetekst til elevene:

- Bruk en av malene i Word, og lag ei brosjyre som presenterer programfaget ditt. Målgruppa for brosjyren er elever på niende og tiende trinn som kommer til skolen i forbindelse med faget utdanningsvalg. De har lite kjennskap til hva en jobber med innenfor ditt programområde.

ARGUMENTASJON

Det å kunne påvirke andre og overbevise dem ved hensiktsmessig bruk av språklige og multimodale virkemidler er viktige ferdigheter i vår tid. Viktig er det også å kunne forholde seg til andres forsøk på å påvirke og overbevise oss.

Læreplanen for norsk på Vg2 yrkesfag sier at elevene skal kunne «gjøre rede for argumentasjon i andres tekster og skrive egne argumenterende tekster». Argumentasjon kan være både åpen og skjult. Elevene skal lære seg å lese, tolke og forstå argumentasjon som tar alle virkemidler i bruk, og de skal skape egne tekster der de argumenterer gjennom ulike medier og ved hjelp av ulike modaliteter.

Fagspråk fra retorikken blir nevnt bare i et kompetansemål innenfor hovedområdet «Muntlige tekster» («bruke kunnskap om retoriske appellformer i presentasjoner»). Det kan likevel være hensiktsmessig å bruke de samme begrepene i arbeidet med argumenterende tekster. Uansett hvilket fagspråk en bruker, er det viktig at elevene får hjelp til å opparbeide en bevissthet om hvordan ulike virkemidler og samspillet mellom dem fungerer. Til det trenger de et språk, og de trenger ulike modelltekster som de kan utforske sammen med læreren.

Formålet med skriveoppgaven er viktig også når det gjelder argumentasjon. Formålet kan være å overbevise en bestemt mottaker. Formålet kan også være å kaste lys over flere sider ved en sak i oppgaver som ber elevene drøfte en problemstilling.

Argumentere for et synspunkt – Valgfritt medium (Alle)

Oppgavetekst til elevene:

Skolen din har satt av en dag for elever på Vg2 yrkesfag der arbeidsinnsats settes på dagsorden. Rektor mener at arbeidsinnsatsen til elevene er for dårlig, og at det er grunnen til stort frafall og dårlig resultat. Din klasse har fått i oppdrag å sette i gang en diskusjon ved å argumentere for at elevene må arbeide hardere. Formålet med teksten er at elevene skal få opp øynene for at hardt arbeid er avgjørende for framtida deres.

- Lag en multimodal tekst der du argumenterer for at hardt arbeid på skolen lønner seg. Du kan selv velge hvilket medium og hvilke modaliteter du skal bruke. Det kan være en plakate, et trykt medium eller en digital presentasjon.

Prezi

Plakat

Argumentere for valg av programområde på Vg2 – Tegneserie (Naturbruk)

Oppgavetekst til elevene:

- Lag en sammensatt tekst der du argumenterer for at elever bør velge Vg2 anleggsgartner eller Vg2 skogbruk.
- Du kan utforme teksten som en tegneserie eller en digital fortelling og bruke minimum fire og maksimalt åtte bilder.
- Bildene skal du ta selv eller avtale med noen om å ta for deg.
- Formålet med teksten er å overbevise elever som går grunnkurs om at de bør velge dette programområdet.
- Bruk gjerne argumenter fra skolens egen nettside.

Argumenterende tekst – Brosjyre (Naturbruk)

Oppgavetekst til elevene:

En lokal ungdomspolitiker uttalte nylig at det ikke er noe tap om vi mister norsk landbruk, og i den siste tiden har du hørt flere på din alder si det samme.

- Lag en brosjyre som argumenterer for at norsk landbruk er viktig.
- Finn gode og holdbare argumenter som du mener vil påvirke ungdom i kommunen din.
- Du kan blant annet benytte deg av nettsidene til Norsk Landbrukssamvirke.

Antallet landbruksbedrifter i Norge etter fylke 2018

Antallet landbruksbedrifter i Norge etter fylke 2018. Tabellen viser antallet landbruksbedrifter i Norge etter fylke for året 2018. Antallet bedrifter varierer fra ca. 1000 i Sør-Trøndelag til over 10000 i Nord-Trøndelag.

Vi harer stadig et mindre antall av dyr, men vi har fortsatt mange dyr. Det betyr at vi har et stort behov for landbruk. Landbruksbedrifter som produserer mat og fôr er viktig for oss. Landbruksbedrifter som produserer mat og fôr er viktig for oss. Landbruksbedrifter som produserer mat og fôr er viktig for oss.

Ju, vi trenger dette landbruket!

Kilde: landbruk.no
Bilder:

www.landbruk.no

Trenger vi norsk landbruk?

Trygg og næringsrik mat

Norsk landbruk bidrar til den norske samfunnet. På grunn av det norske landbruket får vi dyrket det mest grunnleggende menneskelige behovet - trygg og næringsrik mat.

Arbeid og levebød

Norsk landbruk bidrar til arbeid og levebød for mange bønder og bønderprodusenter. Det betyr at det er mange som jobber i landbruket og som har et godt liv. Det betyr at det er mange som jobber i landbruket og som har et godt liv.

I FN's klimarapport fra mars 2014 konkluderes det med at verdens matproduksjon kan bli redusert med 3 prosent hvert tiår framover. I samme periode vil verdens befolkning øke med 14 prosent.

Levende distrikter

Landbruket bidrar til å holde distriktene levende. Det betyr at det er mange som jobber i landbruket og som har et godt liv. Det betyr at det er mange som jobber i landbruket og som har et godt liv.

Kulturarven

Landbruket bidrar til å holde kulturarven levende. Det betyr at det er mange som jobber i landbruket og som har et godt liv. Det betyr at det er mange som jobber i landbruket og som har et godt liv.

Den samme oppgaven kan også løses som plakat eller tegneserie. Da kreves det at argumentene er mer spissformulerte og kortfattede. Tegneserieplakaten under benytter flere av de samme bildene og argumentene som brosjyren over, men plakatformatets viktigste rolle er å kommunisere raskt og effektivt. Da må verbalteksten være betydelig kortere enn i brosjyren, mens bildene får et større ansvar for å kommunisere. Å utforske forskjeller og likheter mellom tekstene sammen med elevene kan være en nyttig øvelse før elevene begynner å designe egne tekster.

Enda mer effektivt kommuniserte partiet MDG under valgkampen i 2015:

Dokumentasjon og argumentasjon – Tekst med illustrerende bilder (Service og samferdsel)

Alle oppgavene under handler om å dokumentere tiltak for å sikre trafiksikkerhet. I oppgaven skal elevene også *argumentere* for at tiltakene virker eller *drøfte* virkningen av dem. Den samme typen oppgaver kan utformes for å dokumentere og argumentere for teknikker, løsninger og tiltak som er gjort i ulike andre programområder.

Oppgavetekst til elevene - Veien:

- Finn minst fem trafiksikkerhetstiltak som er gjort langs vegen i Brumunddal. Dokumenter tiltakene gjennom bilder og kart og argumenter for de vil redusere sannsynligheten for ulykker eller konsekvensene av dem.

Oppgavetekst til elevene - Kjøretøyet:

- Ta for dere et kjøretøy og presenter minst tre tiltak som er gjort med kjøretøyet for å gjøre det mer trafiksikkert. Fotografer tiltakene og argumenter for at disse tiltakene reduserer risikoen for ulykker eller konsekvensene av dem.

Oppgavetekst til elevene - Trafikanten:

- Bruk nettet og let opp tre ulike kampanjer som er gjennomført for å påvirke/endre holdninger hos trafikanter. Presenter og analyser kampanjene. Hva tror dere kampanjen hadde som mål? Hvilke virkemidler har de benyttet i argumentasjonen for å prøve å nå dette målet?

Oppgavetekst til elevene - Skolevegen:

- Astrid går på første trinn på Fagerlund Barneskole. Hun bor i Mausethvegen 19 i Brumunddal og går til skolen hver dag. Beskriv Astrids skoleveg med bilder, kart og kommentarer. Ta deretter utgangspunkt i denne beskrivelsen og drøft hvor sikker skolevegen hennes er.

Spørsmål som bør tas opp:

Hvor trafiksikker er skolevegen hennes?

Hvilke situasjoner er det hun skal være ekstra

oppmerksom på? Hvilke utfordringer finnes i dette samspillet mellom en førsteklassing og kjøretøyene langs ruten?

Argumenterende tekst – Tekst med illustrerende bilder (Elektrofag)

Oppgavetekst til elevene - El-bil:

Skriv en artikkel der du drøfter fordeler og ulemper med økt bruk av el-bil.

Krav:

- Artikkelen skal leveres som en sammensatt tekst. Den skal inneholde minst ett bilde og en tabell/grafisk framstilling.
- Det er viktig at artikkelen din er objektiv, altså at den får fram flere sider og baseres på fakta.
- Du skal oppgi kildene dine.

El-bilene sprer seg utover verden, og de har også kommet til Norge. I juni 2014 var det over 30 000 solgte el-biler i Norge. Hele 35 prosent av el-bilene som ble solgt i Vest-Europa første halvår av 2014 havnet i Norge, så vi kan si at el-bilene har kommet på alvor. Regjeringen vil gjerne ha enda flere el-biler på norske veier. De har innført forskjellige regler som gjelder kun for el-biler. Disse reglene er blant annet at el-biler kan kjøre i kollektivfelt, betaler lavere veiavgift, kan parkere gratis flere steder og betaler ikke i bomstasjoner. Det fører til at flere som kjører bensin og diesel biler blir irriterte på disse reglene, men når salget øker enda mer så vil nok disse reglene forsvinne.

Det finns mange argumenter for og mot el-biler, mange vil trekke fram problemet med langkjøring som et argument mot el-bil, kjører du en bil som går på bensin eller diesel så er det bare å stoppe på en bensinstasjon og fylle tanken når den er tom, det tar bare et par minutter, men kjører du en el-bil på langtur så holder batteriet først og fremst ikke like lenge som en bensin tank holder. Når den er tom må du oppsøke en hurtigladdestasjon og lade opp bilen. På slike stasjoner tar det ca. en halv time å lade opp batteriet. Så det kan være raskere og kjøre en vanlig bil. Når vi snakker om tid vil flere si at det er raskere å kjøre el-bil

på grunn av at de ikke må stoppe i bomstasjoner og kan kjøre i kollektivfelt.

Pris er noe folk er opptatt av, el-biler er dyrere enn andre biler. De pengene tjener man fort inn med tanke på at det ikke er bensinavgifter, lavere veiavgift og mindre vedlikehold av motor og andre deler.

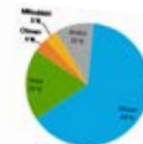
[...]

Salget av el-biler øker dag for dag. Noen merker er mer populære enn andre og noen merker har ikke så stor suksess. Nå skal vi se på et diagram som viser salget av el-biler fordelt over 5 måneder i årsskiftet 2011-2012:

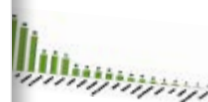

Vi ser her at det var veldig populært med el-biler i starten, også sank salget litt før folk begynte å kjøpe el-biler igjen når de så de fungerte.

I august 2013 så var det ikke så stor konkurranse om salget:

Vi ser her og på forrige diagram at Nissan er det ledende merket innenfor el-biler, men i dag et år senere er det litt jevnere om salget, det har blitt enda mer populært med Tesla, selv om den er dyr. Det har også kommet flere modeller fra andre merker som har blitt populære.

Jeg skal tenke på miljøet så ville jeg ikke kjøpt el-bil, det er ikke miljøvennlig å en el-bil, men den er miljøvennlig å kjøre. Jeg tenke på hva som er mest praktisk så jeg kjøpt en vanlig bil, grunnen til det er det er stort sett bare små el-biler så det kan bli plass hvis vi er mange. Det kan godt være det kommer større el-biler i fremtiden, og ville fortsatt hatt en vanlig bil. Det er faktisk på langtur, skal du kjøre el-bil på så må du planlegge hvor du skal for å lade og du må vente en stund en lader opp. Kjører du vanlig bil så er det å stoppe på en bensinstasjon som er i de fleste veier i verden og det er ikke så illo som hver stasjon. Og det tar 2-5 å fylle tanken full istedenfor en halv

time for å lade en elbil på en hurtigladdestasjon. Hvis jeg skulle hatt en el-bil så ville det blitt som en nr. 2 bil når jeg får meg familie. De fordelene med elbil som gratis parkering og lavere veiavgift vil forsvinne med årene når el-biler blir mere populært. El-bil er nok ikke noe for meg.

Kildene mine er:

Elbil.no

Gronnbil.no

Bilder fra:

Google.no

Gronnbil.no

TOLKING OG SKAPING

Multimodal tolking av litterære samtidstekster

Multimodalitet åpner for en annen type utforsking av skjønnlitterære tekster enn verbalspråk og tradisjonelle «skolske» analyseverktøy gjør. Ved hjelp av farger, bilder og lyd kan elever utforske og presentere sin opplevelse av stemning og innhold i en skjønnlitterær tekst.

I stedet for å analysere tekstene blir formålet å forestille seg og skape egne tekstverdener som kommuniserer med og tilfører noe nytt til de skjønnlitterære tekstene.

Spørsmålet «hvorfor?» hører hjemme også her. Hvis elevene utvikler et bevisst forhold til hvordan ulike modaliteter fungerer, hver for seg og sammen, kan et multimodalt uttrykk være like relevant som en tradisjonell tolking med et akademisk fagspråk.

Læreplanen sier at elevene skal kunne «skrive kreative tekster med bruk av ulike språklige virkemidler», og de skal kunne «tolke og vurdere sammenhengen mellom innhold, form og formål i sammensatte tekster».

Elevene blir bedt om å skrive refleksjonsnotater parallelt med at de designer teksten. Det øker bevisstheten om bruk av virkemidler og gjør underveisvurderinga mer presis .

Oppgavetekst til elevene - Twitternovelle:

- Design en sammensatt tekst med utgangspunkt i en av Frode Grytten's «Twitter-noveller». Formålet med teksten er at du skal uttrykke og formidle din forståelse av teksten. Bruk de modalitetene som du synes passer til formålet.
- Skriv et refleksjonsnotat der du selv vurderer og begrunner valg av virkemidler.

Refleksjonsnotat

Personen uten ansikt i hettegenseren symboliserer gutten som i novellen har forskanset seg i hettegenseren. Videre valgte vi de gule sperrebåndene for å symbolisere at situasjonen er låst ved at gutten stenger omverden ute. Nøkkelhullet, plassert midt i det skjulte ansiktet, viser til den fastlåste situasjonen, men skal også symbolisere kontrasten mellom gutten som stenger verden ute, og verden, foreldre og venner som søker etter å finne veien inn til han.

Oppgavetekst til elevene - Dikttolking:

- Design en sammensatt tekst med utgangspunkt i Lars Saabye Christensens dikt «Mayday» (eller et annet samtidsdikt).
- Formålet med teksten er at du skal uttrykke og formidle din forståelse av teksten. Bruk de modalitetene som du synes passer til formålet.
- Skriv et refleksjonsnotat der du selv vurderer og begrunner valg av virkemidler.

(mayday)
av Lars Saabye Christensen

så mange menn med mobiltelefon
har jeg aldri sett
de står jo nesten på hvert hjørne nå
i portrom
på holdeplasser
de sitter i kafeteriaene
og under trærne
i parken

det ser ut som om de holder
en teddybjørn
tett inntil kinnet
og tror at den forstår
alt de sier

men jeg må jo gå ut fra
at de snakker med noen

noen ganger lurer jeg på
om de ringer til hverandre

det tviler jeg på

det er nesten for vakkert
til å være sant

Refleksjonsnotat: «Mayday» av Lars Saabye Christensen

Vi har brukt virkemidler fra tegneseriesjangeren for å formidle vår opplevelse av Lars Saabye Christensens dikt «Mayday». Den multimodale teksten består hovedsakelig av verbaltekst og bilder.

Verbalteksten har vi valgt å bruke som kommentar til bildene, enten som undertekst eller i snakkebobler. Vi synes fonten Times New Roman uttrykker formalitet og urbanitet, og den utdyper temaet i diktet; den manglende varmen i samfunnet. I tankeboblen på side to har vi brukt Eras Light i kursiv for å utdype fremmedfølelsen og undringen i diktet. Videre har vi valgt emoticons i siste snakkeboble for å gjenspeile sms-språket, som vitner om at moderne kommunikasjon skal være effektiv.

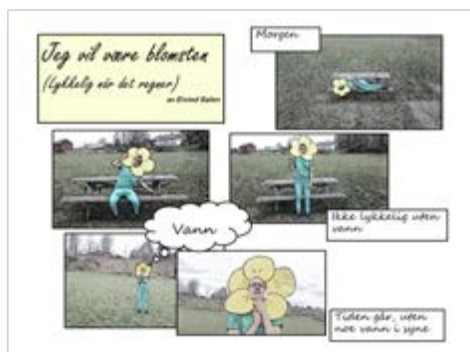
De første sidene i tegneserien reflekterer innholdet i diktet. Her presenterer vi ulike situasjoner der menn snakker i telefonen, og det gir et gjentakende uttrykk ved at flere bilder viser det samme. Neste side er utformet på en annen måte. Her er utsnitt av et øye i sentrum av tegneseriesiden, og skal representere diktets «jeg». Diktets «jeg» er en observatør og gjør sine observasjoner, står nærmest litt på utsiden og studerer menneskene og minner mye om Obstfelders «Jeg ser». Siden er tredelt og det øverste bildet viser harmoni og nærhet, mens det nederste uttrykker tvil og undring. Det er også det diktets jeg i «Mayday» uttrykker, han tviler på at menneskene faktisk står i kontakt med hverandre og antyder at vi lever i en kald verden.

Her er et utvalg modelltekster til inspirasjon og samtale om hensiktsmessig bruk av modaliteter og andre virkemidler.

Flere elev eksempeler, samt hele undervisnings-opplegget finnes i det digitale heftet.

Finnes det gode og dårlige måter å tolke på eller bare ulike likeverdige måter? I de seks utdragene fra tolkninger av Håvard Rems dikt "Hvis jeg går" er det blant annet forskjeller i graden av tolkning bildene gjør. Noen bilder er konkrete og ligger tett opptil verbalteksten, mens andre er mer abstrakte og tilfører teksten en mer selvstendig tolkning.

Redundans:
At flere modaliteter forteller det samme. Dette kan være ønskelig hvis målet er å være tydelig og unngå misforståelser, men mindre ønskelig hvis målet er å vise selvstendighet og kreativitet og åpne for at andre skal kunne tolke teksten.

Når elever skal tolke skjønnlitterære tekster multimodalt, er utfordringen ofte selve tolkningen. Det er tryggere å bare illustrere hver del av teksten med bilder som passer enn å la bildene fortelle en egen historie som kommuniserer med og utfyller verbalteksten.

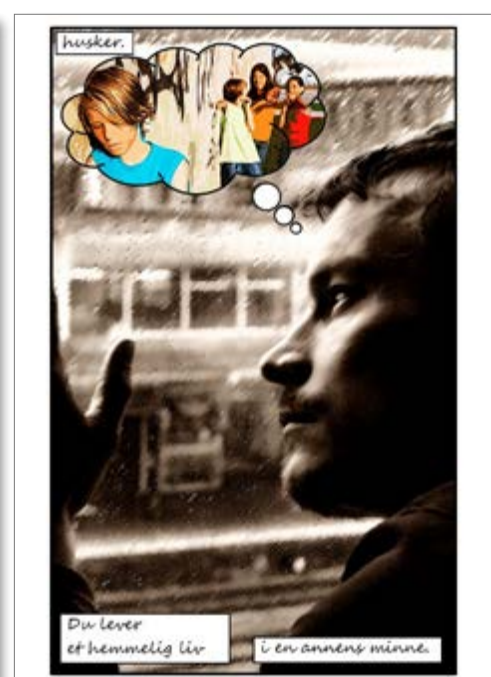
I eksempelet til høyre illustreres hver verselinje i Tor Ulvens dikt *Minutter* med bilder som tolker akkurat denne verselinjen.

Bildene tilfører absolutt diktet noe, og er et naturlig første skritt på veien mot å lære multimodal teksttolking.

Etter hvert bør elevene imidlertid også utfordres til å la de ulike modalitetene få kommunisere mer selvstendig.

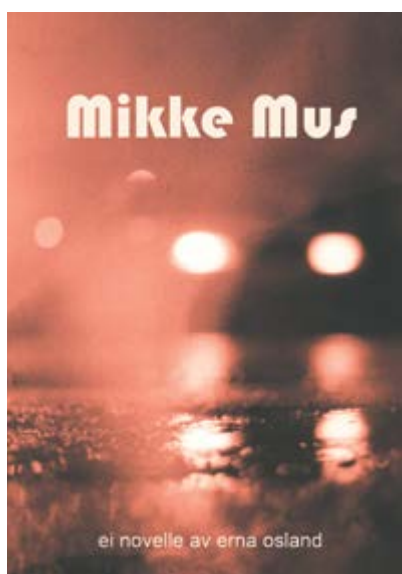

I eksempelet under forteller bildene en historie på egen hånd. Sammen med verbalteksten oppstår nå en ny tolkning av diktet som kanskje ikke var den forfatteren hadde i tankene, men som uttrykker elevens opplevelse.

Illustrasjon til en skjønnlitterær tekst: Lag ei framside

På yrkesfaglige programområder er det sjelden tid til å lese hele romaner. En kan likevel konstruere en oppgave som går ut på å designe ei framside som kan passe til en kortere skjønnlitterær tekst. De fire forsidene under illustrerer hvordan ulike sider av novellen *Mikke Mus* av Erna Osland kan tillegges vekt i tolkningen.

MULTIMODAL LYRIKKMONTASJE

Et eksempel fra multimodal tekstproduksjon i praksis

En Vg1-klasse på Gjøvik videregående skole har laget multimodale lyrikkmontasjer. Det er første gang de prøver å tolke dikt ved hjelp av modaliteter som bilder, farger og lyd. De har selv lest inn diktene.

De ferdige resultatene og elevenes egne refleksjonsnotater viser hvordan denne arbeidsmåten har åpnet opp for en annen lesning og forståelse av diktene enn en tradisjonell «analyse» ville ha gjort.

Læreren, Ada Bråthen Øye, forteller:

«Ja, dette var et veldig vellykket opplegg, og jeg ser at elevene får et helt annet forhold til dikt med denne arbeidsmåten, i tillegg til at de utvikler sin kompetanse med multimodale tekster... Det tekniske tar de av seg selv, flere erfarte at Windows Moviemaker gir flere muligheter når det gjelder verbaltekst og bildesammensetning, så jeg kommer nok til å anbefale det programmet i fremtiden»

Her presenterer vi tittel og forfatter og gir en smakebit av elevenes egne refleksjoner.

Gå til det digitale heftet og se hva klassen har fått til. Bruk de multimodale tekstene og refleksjonsnotatene som eksempeltekster.

Stillheten

av Lars Verket

Vi valgte bilder som passer til både den pågående setning og generelt til diktet. Dette er for å gi lettere forståelse til den som ser/hører på. Samtidig valgte vi alt i svart/hvitt fordi vi formidler stillhet med det. Det er også en del tomme og svarte bilder, men dette er fordi det har en sammenheng med temaet etter vår mening.

To barn i verden

av ukjent forfatter

Skriften er enkel og hvit. Vi valgte å bruke teksttypen Harrington fordi den var lett leselig og fin, samtidig som den passer bra til diktet. Det falt på dette valget fordi diktet handler om barn og det som kjennetegner barn er det enkle. De har ikke et så komplisert syn på livet når de er små.

Dette er ikke en krig

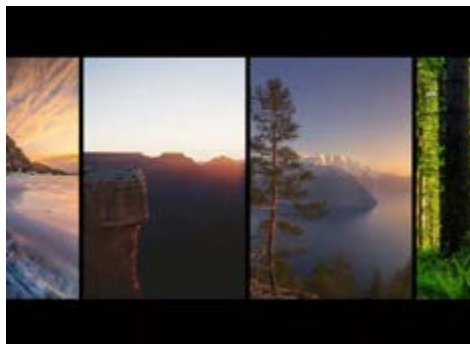
av Stein Mehren

For å fange diktes essens valgte vi å fremheve viktige ord på en svart bakgrunn, slik at ordene kom tydelig frem. Dette synes vi skaper den riktige stemningen og setter alvoret som er i diktet, samtidig blir viktige ord og setninger understreket.

Jeg ser

av Sigbjørn Obstfelder

Vi valgte bare å skrive noen av verselinjene i montasjen. Grunnen til det er at vi følte disse linjene skilte seg ut og markerte endringer i diktet.

Andre modaliteter vi brukte var musikk og bilder... Vi tenkte at bildene og musikken skulle gjenspeile hverandre. I tillegg ville vi at disse modalitetene skulle fremheve temaet bedre enn om vi kun hadde brukt stemme og verbalspråk.

Epleslang

av Trond Rudsli

Vi har valgt å framheve noen få ord i montasjen for å forsterke inntrykket hos publikumet. Ordene var et bevisst valg, og de er en kontrast til hverandre.

Vi har brukt forskjellige lyder for å fremheve en type stemning hos publikumet som passer til verbalteksten... Vi har valgt å ikke bruke musikk, men heller lydeffekter for å gi et inntrykk av hva som er motivet i diktet. Som sagt passer alle modalitetene til hverandre, men alt går tilbake til det som sies i diktet, altså verbalteksten. Illustrasjonene forsterker verbalteksten. Lydeffektene forsterker også verbalteksten.

Fattern elska rødvin

av Arild Nyquist

Vi brukte mange bilder for å gjøre presentasjonen best mulig. Disse bildene passet veldig godt til teksten mener jeg... Vi brukte også to forskjellige symfonier. Dovregubbens hall og Morgenstemning passet perfekt. Da vi leste om krangel og irritasjon spilte vi Dovregubbens hall for å få frem sinne og irritasjon. På slutten av diktet fant Fattern og Muttern hverandre igjen og da passet det med en rolig og oppmuntrende symfoni. Nemlig Morgenstemning.

Samspillet mellom tekst, bilde og lyd

ISBN 978-82-93194-16-3 (trykt)
ISBN 978-82-93194-17-0 (pdf)